

50-LECIE ZAKŁADU METODYKI GEOGRAFII

W Zakładzie Metodyki Geografii, przemianowanym w 1966 roku na Zakład Geografii Regionalnej i Dydaktyki Geografii pracowały: mgr Felicja Brzozowska, dr Monika Hoffa, dr Maria Kanikowska i dr Janina Idziak. W swojej pracy naukowej i dydaktycznej nawiązywały do idei wypracowanych przez prof. S. Pawłowskiego i prof. M. Czeakańską. Jak również przejęły tradycję pisania podręczników szkolnych geografii. Podręczniki ich autorstwa wydawane w latach 1951-1984 były podstawą kształcenia geograficznego w całym kraju. Jak pisała prof. M. Czeakańska (1973) osiągnięcia w tej dziedzinie stawały ośrodek poznański na jednym z pierwszych miejsc w kraju.

Podczas swojej aktywności zawodowej i naukowej mgr Felicja Brzozowska, dr Monika Hoffa i dr Maria Kanikowska związane były z Polskim Towarzystwem Geograficznym, Komisją Geografii Szkolnej PTG. Uczestniczyły w pracach Okręgowego Ośrodka Metodycznego oraz Instytutu Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych w Poznaniu, należały również do współorganizatorów Olimpiady Geograficznej. Za swoją działalność naukową i dydaktyczną otrzymały liczne wyróżnienia, nagrody i odznaczenia. Ich dorobki zostały przedstawione w „Słowniku biograficznym polskich dydaktyków geografii” (S. Piskorza, M. Tracz 1999).

Felicja Brzozowska

Maria Kanikowska

Monika Hoffa

Felicja Brzozowska (1921- 2010)

Felicja Brzozowska urodziła się 26.09.1921 roku w Poznaniu. Ukończyła żeńskie gimnazjum, a w 1939 r. pierwszą klasę V LO im. Klaudivy Potockiej w Poznaniu. Podczas II wojny światowej prowadziła działalność konspiracyjną, pracując w Szarych Szeregach i Armii Krajowej. Wraz z m. in. hm Adamem Plucińskim i Janem Nowakiem-Jeziorskim brała udział w akcji N, polegającej na rozprowadzaniu ulotek propagandowych o treści antyhitlerowskiej. W ramach działalności w I. Żeńskiej Drużynie Harcerskiej im. Emilii Plater prowadziła m.in. tajne nauczanie. Natomiast w trakcie końcowej fazy wojny pracowała w szpitalu pełniąc rolę sanitariuszki.

W 1945 roku ukończyła szkołę średnią w V LO w Poznaniu. Po maturze uczęszczała do Państwowego Pedagogium w Poznaniu, które ukończyła w 1947 r. oraz studiowała geografę na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego. Tytuł magistra uzyskała w 1949 r. na podstawie pracy „Regionalizacja dróg i węzłów drogowych na ziemiach Polski w dorzeczu Odry i rzek bałtyckich Pomorza Zachodniego”, której promotorem był prof. dr A. Zierhoff.

Po studiach w 1950 roku została zatrudniona w Zakładzie Geografii UAM na stanowisku starszego asystenta, gdzie prowadziła ćwiczenia z metodyki nauczania geografii. W kolejnych latach 1951-1955 podejmowała także pracę pedagogiczną nauczając w poznańskich szkołach, w LP nr 4, a od 1956 r. w II LO. W kolejnych latach została oddelegowana do pracy w WODKO na stanowisko kierownika Sekcji Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego w zakresie geografii. W latach 1960-1961 rozpoczęła pracę w Kuratorium Okręgu Szkolnego Poznańskiego obejmując stanowisko wizytatora w Oddziale Kształcenia Nauczycieli. Następnie od 1962 do 1967 roku pracowała jako nauczycielka geografii w LO nr 3 dla pracujących i X LO w Poznaniu. Kolejna zmiana zatrudnienia związana była z pracą w Okręgowym Ośrodku Metodycznym i Instytucji Kształcenia Nauczycieli na stanowisku kierownika Sekcji Dokumentacji i Informacji Pedagogicznej. Ostatnie lata pracy zawodowej, 1973-1976 związane były z Kuratorium Oświaty i Wychowania w Poznaniu, gdzie była starszym wizatorem metodykiem przedmiotowym w zespole wizatatorów metodyków. Współpraca z Zakładem Dydaktyki Geografii trwała do 1976 roku. W 1976 r. zakończyła pracę zawodową i przeszła na emeryturę.

Zainteresowania naukowe Felicji Brzozowskiej związane były z dydaktyką geografii, ze szczególnym ukierunkowaniem na rolę rysunku w nauczaniu geografii, wycieczek i pracowni geograficznych. W 1965 roku otworzyła przewód doktorski na Wydziale BiNoZ UAM, przedstawiając pracę pt. „Elementy środowiska geograficznego Poznania i okolicy w realizacji programu nauczania geografii”, której promotorem była prof. M. Czeakańska. Z powodów losowych praca nie została ukończona.

Dorobek naukowy Felicji Brzozowskiej obejmuje 16 publikacji, m. in. Odrębny rysunek nauczyciela w klasie VIII (1958), Geografia dla klasy IV (wyd. 1-1963, wyd. 12-1981, wspólnie z M. Kanikowską), Ćwiczenia geograficzne dla klasy IV (1979, wspólnie z M. Kanikowską), Wskazówki metodyczne do nauczania geografii (1964, 1969, 1973), wspólnie z M. Kanikowską, Zasady dokumentacji pedagogicznej w zastosowaniu do geografii (1971), Geografia. Klasa V dla pracujących (1974, wspólnie z K. Biniek), Zestaw zadań do sprawdzania wiadomości i umiejętności z geografii fizycznej ogólnej dla klasy I liceum ogólnokształcącego (1982). Na uwagę zasługuje fakt, że podręcznik Geografia dla klasy IV był obowiązkowy w latach 1963-1981 we wszystkich szkołach w całej Polsce, a przez to dzięki niemu uczniowie poznawali geografję własnego kraju ojczystego, a także uczyli się patriotyzmu. Felicja Brzozowska zakończyła swoje życie 2.08.2010 roku i została pochowana na Cmentarzu Junikowskim w Poznaniu.

Bibliografia:

Piskorz S., Tracz M., 1999. Słownik biograficzny polskich dydaktyków geografii. Wyd. Edukacyjne, Kraków.

Źródło cyfrowe: http://slo.poznan.pl/?q=kolo_przycjal_AK

Monika Hoffa (1916-1977)

Monika Hoffa urodziła się 20.02.1916 roku w Dębogórze koło Poznania, w rodzinie o tradycjach rolniczych. W pobliskiej Wierzonce rozpoczęła edukację w szkole podstawowej, a następnie szkole średniej już w Poznaniu w Państwowej Uczelni im. Dąbrowski. Tę pierwszą polską szkołą średnią ukończyła w 1935 roku. Po zdaniu matury podjęła studia geograficzne i biologiczne na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym UAM, które ukończyła w 1939 r. otrzymując tytuł magistra filozofii w zakresie geografii. Podczas wojny zajmowała się uprawą roli, później pełniła funkcję urzędniczką w Nadleśnictwie Dębogóra, a równocześnie prowadziła tajne nauczanie w rodzinnej wsi. Po zakończeniu wojny, w 1945 roku zamieszkała w Poznaniu i podjęła działalność nauczycielską w Liceum Ekonomicznym, Studium Pedagogicznym, później Uniwersytecie Robotniczym, a także prowadziła kursy przygotowujące do matury.

Praca w szkolnictwie i zainteresowania edukacyjne umożliwiły jej społeczną aktywność w środowisku nauczycielskim, a także rozwój zainteresowań naukowych i popularyzatorskich. W 1948 roku w czasopiśmie „Geografia w Szkole” pojawiła się pierwsza jej publikacja pt. „Udział geografii w realizacji programu Nauki o Polsce i świecie współczesnym”. W kolejnych latach opublikowała 28 artykułów w różnych czasopiśmiech dla nauczycieli dążąc do podnoszenia jakości kształcenia, z czego 12 zostało wyróżnionych w ramach konkursów ogólnopolskich.

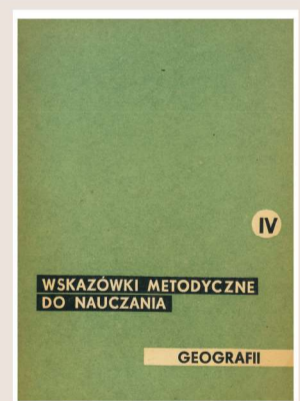
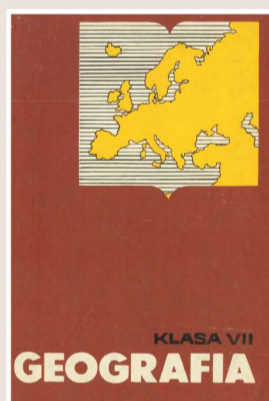
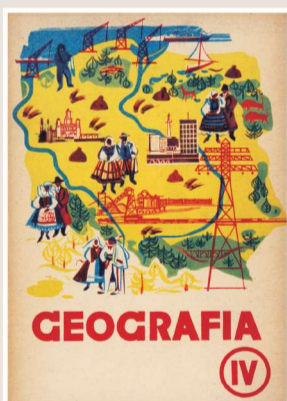
Do najważniejszych publikacji należą zamieszczone w serii Biblioteki Geografii Polskiej wydawanej przez PZWS: Nad Wartą i Gopłem (1968, wspólnie z Z. Hoffą), Na Wybrzeżu Słowińskim (1969), Przez Krainy Pojezierza Pomorskiego (1973) i Zielonogórskie wędrowki (1976). Wśród książkowych opracowań odnoszących się do metodyki nauczania geografii znajdują się Wskazówki metodyczne do nauczania geografii w klasie VI (1966) i Literatura popularnonaukowa w nauczaniu geografii (1972).

Ważne osiągnięcie w zakresie dydaktyki geografii stanowią podręczniki dla szkół specjalnych: Geografia klasa V – dla szkoły specjalnej (1974, wspólnie z H. Talarczyk), Geografia dla klasy VII (wyd. 2-1984, wspólnie z H. Talarczyk), Geografia klasa VIII dla szkoły specjalnej (1980, wyd. 3-1988, wspólnie z H. Talarczyk) oraz poradnik metodyczny dla nauczycieli szkół specjalnych Nauczanie geografii w klasie VII i VIII szkoły podstawowej specjalnej (1979, wspólnie z H. Talarczyk).

W latach 1960-1970 Monika Hoffa współpracowała z Katedrą Geografii UAM, prowadząc ćwiczenia z metodyki nauczania geografii. Efektem tych działań dydaktycznych było przygotowanie dysertacji doktorskiej pt. „Niektóre cechy fizycznogeograficzne rejonu Kolobrzegu i ich znaczenie dla portu i uzdrowiska”. Na jej podstawie, w 1965 roku Rada Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UAM nadała jej stopień naukowy doktora nauk przyrodniczych. Monika Hoffa zakończyła swoje życie 15.09.1977 roku i została pochowana na cmentarzu w Wierzenicy k. Kobylnicy.

Bibliografia:

Piskorz S., Tracz M., 1999. Słownik biograficzny polskich dydaktyków geografii. Wyd. Edukacyjne, Kraków.

Maria Kanikowska (1919-2005)

Maria Kanikowska urodziła się 5.08.1919 roku w Poznaniu. Podczas II wojny światowej brała aktywny udział w pracy konspiracyjnej Pogotowia Harcerki w Poznaniu i prowadziła tajne nauczanie. W 1945 r. złożyła egzamin dojrzałości w Liceum Pedagogicznym w Lesznie. W tym samym roku rozpoczęła pracę w Szkole Podstawowej w Krzyżownikach. W następnych latach w Sz. Podst. Nr 19, 64, 65 oraz w II i X Liceum Ogólnokształcącym w Poznaniu. Jako pedagog pracowała na różnych stanowiskach. Równocześnie z pracą w szkole i nauczaniem, podjęła studia geograficzne na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego. W 1951 r. uzyskała tytuł magistra na podstawie pracy „Rozwój osadnictwa wiejskiego w Pradolinie Warszawsko-Berlińskiej na odcinku od Koła do Śremu”, napisanej pod kierunkiem prof. dr J. Czekalskiego. W latach 1950-1955 była zatrudniona w Zakładzie Geografii Ekonomicznej UAM na stanowisku asystenta, później starszego asystenta. Prowadziła zajęcia z geografii, astronomii, kartografii, ekonomii i metodyki nauczania geografii. Uczestniczyła w pracach nad przygotowaniem Mapy Hydrologicznej Polski, prowadzonych przez prof. dr J. Czekalskiego. W latach 1956-1957 pracowała w Studium Zaocznym Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu. Współpraca z Zakładem Dydaktyki Geografii trwała do 1975 roku.

Aktywność naukowa i stałe doskonalenie swoich kwalifikacji doprowadziły w 1971 roku do przygotowania pracy doktorskiej pt. „Układ i treść nazw geomorfologicznych w podręcznikach szkolnych w świetle potrzeb dydaktyki geografii”, której promotorem była Pani prof. Maria Czeakańska. Na podstawie tej dysertacji Rada Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UAM nadała jej stopień doktora nauk geograficznych w zakresie dydaktyki geografii.

W latach 1960-1975 była także zatrudniona w Międzyzdzielnicowym Ognisku Metodycznym w Poznaniu, jako nauczyciel-metodyk geografii, pełniąc jednocześnie stanowisko kierownika. W dalszych latach była kierownikiem sekcji geografii w Okręgowym Ośrodku Metodycznym w Poznaniu, a po zmianach organizacyjnych starszym wykładowcą w Instytucji Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych w Poznaniu.

Zainteresowania naukowe i główne nurty badawcze Marii Kanikowskiej związane były z dydaktyką geografii, metodami statystycznymi i ich wykorzystaniem w badaniach z zakresu geografii osadnictwa. Dorobek naukowy obejmuje 17 publikacji, z czego 10 dotyczy dydaktyki geografii. Wśród głównych publikacji należy wymienić: Wykorzystanie szkolnej stacji meteorologicznej w nauczaniu geografii (1960), Wskazówki metodyczne do nauczania geografii (1969, wspólnie z F. Brzozowską), Geografia dla klasy IV (wyd. 1-1963, wyd. 12-1981, wspólnie z F. Brzozowską), Geografia 4. 10 Powszechna szkoła średnia (1979, wspólnie z F. Brzozowską), Ćwiczenia geograficzne dla klasy IV (1979, wspólnie z F. Brzozowską). Na uwagę zasługuje fakt, że podręcznik Geografia dla klasy IV, który w latach 1963-1981 był obowiązkowo wykorzystywany we wszystkich szkołach w całej Polsce, umożliwiał poznanie geografii własnego kraju ojczystego.

Do ważnych działań Marii Kanikowskiej należało uczestniczenie w pracach nad programami nauczania geografii, które prowadzone były przez Instytut Kształcenia Nauczycieli a także pełnienie funkcji ministerialnego rzeczoznawcy ds. pomocy dydaktycznych i podręczników szkolnych. Przez wiele lat była również konsultantem naukowym szkolnych audycji z geografii nadawanych przez Polskie Radio, a także opracowała dwa scenariusze filmowe dla Wytwórni Filmów Oświatowych w Łodzi. Maria Kanikowska zakończyła swoje życie 12.08.2005 roku i została pochowana na Cmentarzu Junikowskim w Poznaniu.

Bibliografia:

Brzozowska F., 2005. Dr Maria Kanikowska. Wspomnienie. Gazeta Wyborcza, nr 216.

Piskorz S., Tracz M., 1999. Słownik biograficzny polskich dydaktyków geografii. Wyd. Edukacyjne, Kraków.

Janina Idziak (1945)

Janina Idziak urodziła się 15 grudnia 1945 roku w Tel Awiwie, w rodzinie nauczycielskiej. Po przyjeździe do Polski uczęszczała do szkoły podstawowej i liceum ogólnokształcącego w Lesznie. W latach 1963 – 1968 studiowała geografę na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Od 1968 r. rozpoczęła staż asystencki w Zakładzie Geografii Regionalnej i Dydaktyki, a od 1969 r. pracowała jako nauczycielka geografii w VIII Liceum Ogólnokształcącym w Poznaniu. W 1975 roku powierzono mgr J. Idziak prowadzenie zajęć z Metodyki Nauczania Geografii. W wyniku podjętych badań związanych z wykorzystaniem środków dydaktycznych w nauczaniu geografii, w 1978 r. przedstawiła dysertację naukową pt. „Wpływ obrazu stereoskopowego na efekty dydaktyczne w zakresie nauczania geografii”, której promotorem był Prof. L. Leja. Tym samym uzyskanie tytułu naukowego doktora nauk pedagogicznych, pozwoliło na zatrudnienie dr J. Idziak na stanowisku adiunkta w Instytucji Badań Czwartorzędu Wydziału BiNoZ w latach 1981 – 1990 i dalsze kształcenie studentów przygotowujących się do zawodu nauczyciela geografii.

Źródło: Archiwum UAM.

Promocja dr Marii Kanikowskiej (Prodzianka prof. M. Czeakańska)

Promocja dr Marii Kanikowskiej